

EMPOWERING CHANGE,
ENSURING RESILIENCE

Дастур барои хочагиҳои хурд ва деҳқонон

Дастур
барои хоҷагиҳои хурд ва деҳқонон

МУНДАРИҶА

МУҚАДДИМА	4
МУТОБИҚШАВӢ БА ТАҒЙИРӢБИИ ИҚЛИМ	5
ДАСТУР ОИД БА НАЗОРАТИ ОБУ-ҲАВО	7
ПРИНЦИПҲОИ БАРҚАРОРШАВАНДАИ ХОЧАГИИ КИШЛОК	13
МУБОРИЗА БАР ЗИДДИ ҲАШАРОТҲО ВА КАСАЛИҲО ДАР ШАРОИТИ ТАҒЙИРӢБИИ ИҚЛИМ.....	15
КАРТОШКА - ҲАШАРОТҲОИ ЗАРАРРАСОН, КАСАЛИҲО ВА ЧОРАҲОИ МУБОРИЗА БАР ЗИДДИ ОНҲО.....	15
ПОЛЕЗИҲО - ҲАШАРОТҲОИ ЗАРАРРАСОН, КАСАЛИҲО ВА ЧОРАҲОИ МУБОРИЗА БАР ЗИДДИ ОНҲО.....	17
САБЗАВОТҲО - ҲАШАРОТҲОИ ЗАРАРРАСОН, КАСАЛИҲО ВА ЧОРАҲОИ МУБОРИЗА БАР ЗИДДИ ОНҲО.....	19
МЕВАГИҲО - ҲАШАРОТҲОИ ЗАРАРРАСОН, КАСАЛИҲО ВА ЧОРАҲОИ МУБОРИЗА БАР ЗИДДИ ОНҲО.....	22

Муқаддима

Лоиҳаи «Беҳдошти устуворию ҷомоатҳои осебпазир ба тағйирёбии иқлим ва кам кардани ноамнии ғизоии онҳо тавассути баланд бардоштани иқтидор ва диверсификатсияи воситаҳои зиндагӣ дар минтақаҳои кӯҳии Тоҷикистон» барои таъмини амнияти озуқаворӣ ва кӯмак ба ҷомоатҳо ба иқлими тағйирёбанда равиши ҷамаҷониба дорад. Унсури калидӣ эҷоди иқтидори институтсионалӣ ҳам дар сатҳи миллӣ ва ҳам дар сатҳи зермиллӣ барои фаҳмидан ва ба таври муассир ҳал намудани эҳтиёҷоти ҷомоатҳои осебпазир мебошад.

Ҳадафи лоиҳа ёздаҳ ноҳияи Тоҷикистон дар НТҶ, Хатлон ва ВМКБ дар бар мегирад: Файзобод, Нуробод, Рашт ва Ҷиргатол Тоҷикобод дар НТҶ; Ховалинг ва Мӯминобод дар Хатлон; Рӯшон, Шуғнон, Роштқалъа ва Ишкошим дар ВМКБ.

Ин минтақаҳо бо назардошти осебпазирии баланди онҳо ба тағйирёбии иқлим ва ноамнии шадиди ғизоӣ аз ҷиҳати стратегӣ интихоб шудаанд. Гуногунии ҷуғрофии минтақаҳои мавриди ҳадаф минтақаҳои махсуси кӯҳистонии Тоҷикистон мебошад, ки ҳар яки онҳо бо мушкилоти беназири марбут ба тағйирёбии иқлим ва таъсири он ба кишоварзӣ ва воситаҳои зиндагӣ рӯбарӯ ҳастанд. Ҳадафи лоиҳа тавассути ҳалли ин самтҳо пешниҳоди тадбирҳои мушаххасе мебошад, ки шароитҳои иқлимӣ, экологӣ ва иҷтимоию иқтисодии ҳар як маконро ба назар гирифта, кафолат медиҳад, ки ҷомоатҳои осебпазир ва аз амнияти ғизо таъминнашуда дар минтақаҳои кӯҳӣ барои баланд бардоштани устуворӣ ва мутобиқшавии он ба тағйирёбии иқлим дастгирии мақсаднок гиранд.

Дар сатҳи маҳаллӣ, тавачҷӯх ба хидматрасонии иттилоотии иқлим, баланд бардоштани огоҳӣ ва баланд бардоштани иқтидор дода мешавад, ки барои омода кардан ва дастгирии ҷомоатҳои маҳаллӣ барои мутобиқ шудан ба тағйирёбии иқлим ва диверсификатсияи воситаҳои зиндагӣ муҳиманд. Як мудохилаи муҳими дигар аз таъсиси механизми ТИК (технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ) барои сари вақт пешниҳод кардани иттилооти иқлим иборат аст. Фаъолиятҳо дар атрофи расонидани иттилооти самараноки иқлимӣ ба деҳқонон тавассути каналҳо, аз қабili радио, телевизион ва SMS иборатанд. Фаъолиятҳо аз арзёбии эҳтиёҷот сар карда шуда, ҷонибҳои асосии манфиатдор муайян карда мешавад ва барои беҳтар кардани тавоноии деҳқонон дар паҳн кардани пешниҳодҳо оид ба тағйирёбии иқлим тренингҳои омӯзишӣ гузаронида мешавад.

Ҳамкорӣ бо васоити ахбори омма (ВАО) ва шарикони телекоммуникатсионӣ ба эҷоди каналҳои муассири иртибот бо таҳияи протоколҳо барои ҷамоҳангсозии байни ташкилоти иҷроия (КҲМЗ) ва шарикони ВАО мусоидат мекунад. Ҳадафи ниҳой татбиқи нақшаи сохтори коммуникатсия, ки ба ниёзҳои ҷомеа мутобиқ карда шудааст ва ҳамзамон бодикқат назорат кардани самаранокии он мебошад. Ҳадафи ин равиш ҳамгирой кардани иттилоот дар бораи иқлим ба ҳадамоти мавҷуда, баланд бардоштани устуворию деҳқонон дар Тоҷикистон мебошад.

Гузаронидани арзёбии эҳтиёҷот дар минтақаҳои мавриди ҳадаф қадами муҳим дар муайян кардани ниёзҳои мушаххаси иттилооти иқлимӣ мебошад. Дар асоси ин арзёбиҳо, барномаҳои таълимӣ мақсаднок барои баланд бардоштани иқтидори ҷонибҳои манфиатдори маҳаллӣ барои истифодаи самаранок ва мубодилаи иттилооти иқлимӣ таҳия ва амалӣ карда мешавад.

Илова бар ин, ҳадафи лоиҳа ҷамъбасти дарсҳо ва таҷрибаи пешқадам мебошад. Гузоришҳо ва нашрияҳо барои паҳн кардани ин ғояҳо дар байни мақомоти миллӣ ва маҳаллӣ таҳия карда мешаванд, ки ба табодули дониш ва қабули қарорҳои

асоснокшуда мусоидат мекунад. Ин ҳадафҳо ба таври дастаҷамъӣ ба таҳкими устувории маҳаллӣ, мусоидат ба мутобиқшавӣ ба оқибатҳои тағйирёбии иқлим ва пешбурди таҷрибаҳои устувор дар минтақаҳои осебпазири Тоҷикистон мусоидат мекунанд.

Мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим

Мутобиқсозӣ ба тағйирёбии иқлим аслан як масъалаи маҳаллӣ ба ҳисоб меравад, ки бо дарназардошти шароитҳои гуногун ва имкониятҳои мутобиқсозии аввала стратегияҳо ва механизмҳоро талаб мекунад. Стратегияи умумӣ барои ҳалли мушкилоти мутобиқшавӣ вучуд надорад. Бо вучуди ин, дар маҷмӯъ, рушди иқтисодӣ – суғуртаи нисбатан бозғатимодтар аз таъсири манфии тағйирёбии иқлим мебошад.

Умуман, аҳолии дорои дастрасии кофӣ ба ғизо, оби тоза, низомҳои тандурустӣ ва маориф барои муқобила бо зарбаҳои гуногун, аз ҷумла тағйирёбии иқлим беҳтар омода мебошанд. Дастрасӣ ба захираҳои мувофиқе, ки метавонанд ба иқтисодии мутобиқшавӣ, инчунин сармояи инсонӣ ва сармояи иҷтимоӣ маблағгузорӣ карда шаванд, муайян мекунанд, ки кишварҳо ва ҷомеаҳо дар муқобили тағйирёбии иқлим ва ноустуворӣ то чӣ андоза мутобиқ ҳастанд. Илова бар ин, дастрасӣ ба технология ва «ноу-хау» дар таҳкими иқтисодии мутобиқшавӣ нақши муҳим мебозад.

"Имконпазирии амалӣ"-и вариантҳои мутобиқсозӣ ва коҳишёбии таъсирот ба тағйирёбии иқлим ё амалҳо дар доираи ҳар як низоми, ки дар яққоягӣ метавонанд гармшавиро то $1,5^{\circ}\text{C}$ дар заминаи рушди устувор ва талошҳо оид ба баргарафсозии камбизоатӣ маҳдуд кунанд, баррасии бодикқати омилҳои зиёди гуногунро талаб мекунад. Ба ин омилҳо дохил мешаванд: 1) мавҷудияти низомаҳои кофӣ ва захираҳои табиӣ барои дастгирии имконоти гуногуни ҷараёни гузариш (омиле, ки бо имконпазирии экологӣ маъруф аст); 2) дараҷаи коркард ва мавҷудияти технологияҳои зарурӣ (бо имконпазирии техникӣ маълум аст); 3) шароит ва оқибатҳои иқтисодӣ (маъруф бо имконпазирии иқтисодӣ); 4) ба рафтор ва саломатии инсон чӣ таъсир мегузорад (маъруф бо имконпазирии иҷтимоӣ/фарҳангӣ); 5) кадом намуди дастгирии институтсионалӣ лозим мешавад, ба монанди идоракунии, иқтисодии институтсионалӣ ва дастгирии сиёсӣ (маъруф бо имконпазирии институтсионалӣ). Боз як омил дигар (6 – маъруф бо имконпазирии геофизикӣ) ба қобилияти низомҳои физикӣ барои амалӣ кардани ин вариант дахл дорад, масалан, оё иҷрои геофизикӣ барои ҷангалсозии миқёси мувофиқ ба $1,5^{\circ}\text{C}$ мувофиқ аст. Мусоидат барои таъсиси шароити мусоид, ба монанди молия, навоарӣ ва тағйирёбии рафтор имконият медиҳад монеаҳо дар роҳи интиҳоб коҳиш дода шаванд, эҳтимолияти суръати зарурӣ ва миқёси тағйироти низомавӣ афзоиш ёбад ва аз ин рӯ, имконпазирии умумии амалии маҳдуд кардани гармшавӣ то $1,5^{\circ}\text{C}$ афзоиш дода шавад.

Мавсими гармои тӯлонӣ, захираҳои оби ғанӣ ва заминҳои ҳосилхез асосҳои неруи биоиклимии Тоҷикистонро ташкил медиҳанд. Захираҳои замин маҳдуд буда, ҳамагӣ 7 фоизи қаламрави онро ташкил медиҳад. Майдони умумии заминҳои қобили обёрӣ дар кишвар ба андозаи 1570 ҳазор гектар арзёбӣ мешавад, ки аз онҳо 743,7 ҳазор гектар то соли 2011 аз худ шудааст. Бо шумораи аҳолии 7,6 млн нафар, майдони заминҳои обёрӣ ба ҳар сари аҳолии кишвар 0,09 гектарро ташкил медиҳад, ки нисбат ба дигар давлатҳои минтақа ба маротиб камтар аст. Дар мамлакат баробари фаровонии захираҳои об норасоии замини обӣ шадидан эҳсос карда мешавад. Маҳдудияти майдонҳои заминҳои обӣ ба шароити душвори ҷуғрофӣ алоқаманд аст. Заминҳои кишоварзӣ 32,1 фоизи қаламрави кишварро ташкил медиҳад (*Қарор дар бораи*

Барномаи давлатии азхудкунии заминҳои нави обёришаванда ва барқарорсозии заминҳои аз гардиши кишоварзӣ берунмонда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2012-2020).

Таҳлили муқоисавии дурнамои инкишоф, нуфуси аҳоли ва суръати ҳозираи азхудкунии заминҳои нави нишон медиҳад, ки то соли 2025 майдони қиёсии заминҳои обёришаванда то 0,08 гектар ба ҳар як нафар коҳиш меёбад. Бо дарназардошти шӯрзании як қисми заминҳои обӣ, сатҳи ғайриқаноатбахши обҳои зеризаминӣ, норасоии об дар минтақаи обёрии мошинӣ, сохтмони иншооти таъиноти шаҳру деҳот ва истехсолӣ аз ҳисоби заминҳои обӣ, майдони воқеии қиёсии замини обӣ дар кишвар то соли 2025 мумкин аст ба 0,06 гектар ба як нафар расад. Амнияти озуқаворӣ на танҳо аз майдони умумии обёришаванда, балки аз маҳсулнокии он низ вобаста аст. Аммо дар сатҳи кишвар захираи майдони кофии заминҳои обӣ ба ҳар ҳол ҳалқунанда боқӣ хоҳад монд.

Татбиқи Барномаи мазкур имконият медиҳад, ки дар натиҷаи азхудкунии 18890 гектар заминҳои нави обёришаванда, аз ҷумла аз ҳисоби буҷети давлатӣ 3890 гектар, аз ҳисоби лоиҳаҳои инвеститсионии давлатӣ 15000 гектар ва барқарорсозии 7800 гектар заминҳои аз гардиши кишоварзӣ берунмонда, дар маҷмӯъ 26690 гектар замин ба истехсолоти кишоварзӣ ҷалб карда шавад. Мавриди зикр аст, ки дар ҳар як гектар замини обӣ вобаста аз зироат ва мавқеи ҷойгиршавии он аз 4 то 8 нафар аҳолии деҳот бо ҷои кор таъмин мегарданд. Ба ҳисоби миёна татбиқи Барнома имконият медиҳад, ки дар саросари деҳоти мамлакат зиёда аз 160 ҳазор ҷои кории нави ташкил шавад.

Аз суҳанронии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ҷаласаи Ҳукумат оид ба натиҷаҳои рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии кишвар дар семоҳаи аввали соли 2021 бармеояд, ки бо мақсади таъмини рушди устувори соҳаи кишоварзӣ то имрӯз Ҳукумати кишвар барои дастгирӣ ва ҳавасмандгардонии хоҷагиҳои деҳқонӣ як қатор чораҳо андешидааст, инчунин якчанд барномаҳои соҳавӣ, аз ҷумла Барномаи рушди боғдорӣ ва тоқпарварӣ барои солҳои 2016-2020 ва Барномаи маҷмӯии рушди чорводорӣ барои солҳои 2018-2022, ки татбиқи он ба афзоиши назарраси ҳаҷми истехсолот, ғанисозии бозори истеъмолӣ кишвар ва афзоиши содирот мусоидат намуд.

Тадбирҳои банақшагирифташудаи мутобиқсозӣ барои бартараф намудани хатарҳои тағйирёбии иқлим ҳамзамон ниёзҳои дигарро қонеъ созад ва ба ҳадафҳои рушди муҳолифат накунад; илова бар ин, чунин тадбирҳо набояд шароит фароҳам оранд, ки осебпазирӣ бинобар тағйирёбии иқлим афзоиш ёбад.

Дар даҳсолаи охир яке аз мушкилоти таъхирнопазири кишварҳои минтақа мушкилоти хушксолӣ мебошад. Хушксолӣ аксар вақт дар минтақаҳои ҷанубии Тоҷикистон зоҳир мешавад ва асосан бо хусусиятҳои иқлимии ин минтақа алоқаманд аст ва дар миқдори ками боришот, мавҷудияти нисбатан ҳарорати баланд бо шумораи зиёди рӯзҳо бо ҳарорати ҳаво аз +40°C, набудани шабакаи зичи обёрӣ, обанборҳои калон, ҷангалҳо ва мавҷудияти манзараи биёбону нимбиёбон зоҳир мешаванд.

Маҳсусан, минтақаҳои хушки кишвар ин Помири Шарқӣ, ноҳияҳои дар ҳамвории паст ҷойгиршудаи вилояти Суғд ва ҷануби Тоҷикистон мебошанд. Дар ин минтақаҳо боришоти солоне аз 100-200 мм камтар аст. Дар давраи тобистон қариб дар тамоми қаламрави ҷумҳурӣ шароити хушкӣ ҳукмфармо аст. Чун қоида, хушксолии сабук дар ҷойҳои алоҳида мушоҳида мешавад, дар ҳоле ки хушксолии шадид ва хеле шадид минтақаҳои калонро фаро мегиранд. Мувофиқи маълумоти БРСММ (2012), маълум шуд, ки аз нуқтаи назари аҳолии муқими минтақаҳо ва ноҳияҳои гуногуни кишвар

хушксолӣ натиҷаи аз ҳама фалокатовартарини тағйирёбии иқлим дар ҳозира ва оянда ба назар мерасад. Аз сабаби гармшавии иқлим, эҳтимол дорад хушксолӣ дар Тоҷикистон бо шиддат ва басомади бештар ба амал ояд (расми 1).

Расми 1. Тағйирёбии шохиси хушксолӣ дар Тоҷикистон тибқи моделҳои гардиши ҷаҳонӣ то соли 2050.

Ҳоло барои рушди низомҳои мониторинг ва огоҷунии бармаҳал оид ба хушксолӣ аз ҷониби Агентии обуҳавошиносӣ Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои таъмини минтақаҳои кишоварзии ҷумҳурӣ бо низомҳои назорати автоматии обуҳавошиносӣ, параметрҳои агрометеорологии заминҳои кишоварзӣ ва ба ин васила таъсиси маҳзани маълумот барои таҳияи сценарияҳо ва пешгӯиҳои зуҳуроти хушксолӣ тадбирҳо андешида мешаванд.

Мутобиқшавии кишоварзӣ ба тағйирёбии иқлим бояд як қисми кӯшишҳои васеи сиёсати кишоварзӣ оид ба баланд бардоштани ҳосилнокӣ ва паст кардани осебпазирии соҳа ба таъсири беруна бошад. Ба ҳамин монанд, сиёсати ҳифз ва барқарорсозии ҷангал бояд қисми ҷудонашавандаи стратегияҳои васеътари рушд ва коҳиши микӯсҳои камбизоатӣ бошад, ки сармоягузорӣ ба диверсификатсияи сармояи иқтисодӣ ва инсонӣ, таъсиси ҷойҳои корӣ ва мелиоратсияи замин, беҳдошти сифати хок ва идоракунии обро дар бар мегиранд. Аммо, дар ин қор, нақши ҳалли "бурднок барои ҳама" (ё "бебохт") набояд аз ҳад зиёд баҳо дода шавад.

Дастур оид ба назорати обу-ҳаво

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъминот бо маълумотҳои гидрометеорологиро Агентии обуҳавошиносӣ ва станцияҳои метеорологии зертобегӣ он таъмин мекунанд. Истифодабарандагони ахбороти гидрометеорологи ташкилотҳои давлатӣ, корхонаҳои соҳаҳои иқтисодӣ ва аҳоли мебошанд. Аҳоли маълумоти гидрометеорологиро тавассути воситаҳои ахбори омма (www.meteo.tj) ё дигар усулҳои дастраси умум мегиранд.

Аз ҷониби Хадамоти обуҳавошиносӣ як қатор маълумоти гидрометеорологи пешниҳод карда мешавад:

- бюллетени метеорологӣ, гидрологӣ ва агрометеорологӣ;

- пешгӯии обуҳавоӣ мӯҳлатҳои гуногун дар маҷмӯъ барои кишвар ва минтақаҳои алоҳидаи он;
- пешгӯии агрометеорологӣ дар бораи ҳолати зироатҳои кишоварзӣ, захираи намии ҳосилхез дар хок, мӯҳлатҳои кишт ва пухтани зироатҳои кишоварзӣ, дараҷаи алаф, гулкунии боғҳо;
- пешгӯии гидрологӣ дар бораи сарфи миёнаи оби даҳруза, моҳона, ва мавсимӣ.

Огоҳӣ дар бораи падидаҳои хатарнок ва номусоиди гидрометеорологӣ иттилооти ниҳоят муҳим мебошанд. Он имконият медиҳад, ки тадбирҳои пешгирӣ ва сари вақт ташкил намудани корҳо оид ба таъмини бехатарии ҳаёт, муҳофизати моликияти аҳоли ва пешгирӣ кардани зарари имконпазир ба хоҷагии халқ гузаронида шавад.

Таъмини гидрометеорологӣ ташкилоту корхонаҳои соҳаҳои иқтисодӣ ба таъмини фаъолияти устувори иқтисодӣ ва сари вақт андешидани тадбирҳо оид ба баргараф кардан ё пешгирии оқибатҳои зухуроти хатарнок ва номусоиди гидрометеорологӣ нигаронида шудааст. Аксари бахшҳои иқтисодӣ ба дараҷаҳои гуногун аз шароити гидрометеорологӣ вобастаанд. Соҳаҳои аз обу ҳаво бештар вобастаи иқтисодӣ ин хоҷагии кишлоқ, энергетика, нақлиёт ва хоҷагии манзилию коммуналӣ мебошанд.

Барои аҳоли ва органҳои давлатӣ огоҳӣ дар бораи зухуротҳои хавфнок гидрометеорологӣ давоми 1—3 рӯз тартиб дода мешавад. Ин маълумот имкон медиҳад, ки чораҳои пешгирикунанда барои таъмини бехатарии ҳаёт, муҳофизати моликияти аҳоли ва пешгирӣ кардани зарари имконпазир ба хоҷагии халқ андешида шаванд. Барои рушди хоҷагии кишлоқ ба назар гирифтани омилҳои обу ҳаво ва иқлим аҳамияти калон дорад. Пешгӯии агрометеорологӣ имкон медиҳанд, ки мӯҳлати оптималии оғоз ва анҷоми корҳои саҳроӣ муайян карда, чорабиниҳои агротехникӣ ба нақша гирифта шуда, нашъунамо, инкишоф ва ҳосилнокии зироатҳои кишоварзӣ назорат карда шаванд. Пешгӯии обу ҳаво барои рӯзи оянда, рӯзҳои дуҷум ва сеҷум, дар давоми як ҳафта, пешгӯии гидрологӣ оиди обнокии дарёҳо ва дигар маълумотҳои гидрометеорологӣ ба корхонаҳои энергетикӣ имкон медиҳанд, ки истехсолӣ гармӣ ва қувваи барқро ба танзим дароварда ва таксимоти зербории системаҳои энергетикӣ дуруст ба роҳ монанд.

Шаклҳои паҳнкунии маълумот.

Шакли 1. Маълумоти Агентӣ дар шакли Бюллетени обуҳавошиносӣ ҳарруза омода гардида, маълумоти обуҳавошиносӣ воқеӣ (мушоҳидагардида) ва пешгуишуда барои тамоми ҳудуди ҷумҳурӣ дар он оварда мешавад. Дар Бюллетен огоҳӣ, дар сурати мавҷуд будани хавфи хатарҳои вобаста ба обу ҳаво дода мешавад, маълумот оиди ҳарорати ҳаво ва миқдори боришот барои шабонарӯзи гузашта аз ҷама тансияҳои ҳавошиносӣ оварда шудааст. Ба ғайр аз ин дар Бюллетен маълумоти мушоҳидавӣ барои имрӯз ва дирӯз оиди сатҳ ва сарфи оби дарёҳои асосии ҷумҳурӣ оварда мешавад.

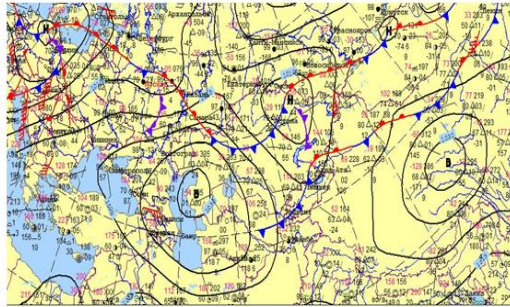

АГЕНТИИ ОБУҶАВОШИНОСӢ
КУМИТАИ ҲИФЗИМУҲИТИ ЗИСТИ
НАЗДИ ҲУКУМАТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

БЮЛЛЕТЕНИ ОБУҶАВОШИНОСӢ

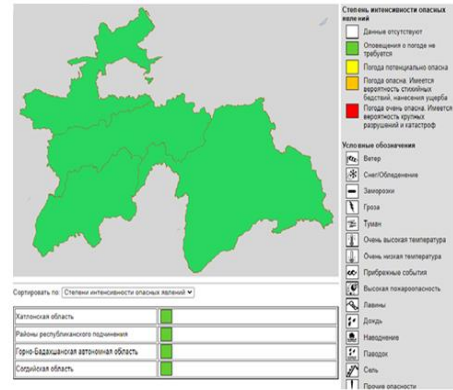
ПЕШГУӢИИ ҲАРӢУЗАИ ОБУҶАВО

№ П-31-10/23

ОГОҶӢ
ОИД БА ПАЙОМАДӢОН НОМУ СОИД ВА ХАВҶНОКИ ОБУҶАВОШИНОСӢ
ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Бо сабаби устувор будани ваъзи обу ҳаво огоҳӣ пешниҳод намегардад.

Бюллетени мазкур асосан тавассути почтаи электронӣ ба истифодабарандагон пешниҳод карда мешавад ва барои пешниҳод намудани ин шакл ҷамоатҳои ҳадафи лоиҳа бояд интернет ва почтаи электронӣ дошта бошанд. Ҷиҳати мусбии ин шакл дар он аст, ки маҳсулот тайёр буда коркарди иловагӣ лозим нест, ҷиҳати манфии ин шакл бо вуҷуд доштани интернет ва компютер вобаста аст.

Шакли 2. Замимаи мобилӣ. Чунин замимаи мобилӣ оиди пешгуии обуҳаво Агентӣ омода кардааст ва онро метавон аз сомонаи интернетӣ (www.meteo.tj) боркашӣ намуд. Инчунин ин замимаро тавассути телефони мобилӣ бо воситаи *GooglePlay* ва *AppStore* метавон боркашӣ кард.

Аз ин замима истифодабарандагон метавонанд маълумотҳоро дар бораи огоҳӣ ва пешгуии якшабонаруза ва 5 рӯзи обуҳаво барои 13 шахру ноҳияҳои ҷумҳурӣ дастрас гардонанд.

Ҷиҳати мусбии ин шакл дар он аст, ки ҳар як шахсе ки телефони смартфон ва алоқаи интернетӣ дорад метавонад дастрасӣ дошта бошад.

Агентии обуҳошносии
Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Асосӣ | Агентӣ | Обу ҳаво | Фаъолият | Хизматрасониҳо | Маълумоти муфид | Ахбор | Тамос

Обу ҳавои шаҳри шумо дар ҷайби шумост

Замимаи мобилии моро истифода баред, то ҳамеша аз тағйироти обу ҳаво огоҳ бошед

Доступно в Google Play | Загрузите в App Store

Маълумоти муфассал дар бораи замимаи мобилӣ

Агентии обуҳошносии
Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

(+992 37) 2320216 | office@meteo.tj

Дар сурати вучуд доштани имконияти пешгуии обуҳово барои ноҳияҳои зерҳадафи лоиҳа ва ворид намудани он ба замимаи мобилӣ мо метавонем истифодабарии онро дар минтақаҳои пилотӣ ба роҳ монем.

Шакли 3. Пешниҳод намудани маълумот дар шакли паёмакҳо. Таҷрибаи пешниҳод намудани маълумотҳо вобаста ба обу ҳаво таввасути паёмакҳо то ҳол мавҷуд нест. Ва маълумот дар он бояд мухтасар, ва барои як маҳали муайян пешниҳод карда шавад. Масалан, пешгуии якруза ва 5-руза барои ҳавзаи пилотии Файзобод ба чунин шакл метавон ирсол карда шавад.

н.Файзобод

16 сентябр

Руз: +33°C / Шаб: +20°C

Ҳавои тағйирёбанда. Бебориш. Чангу ғубор.

Шамол 3-8 м/с.

Пешгуии 5 руза барои ҳавзаи пилотии Файзобод

17 сентябр

Ҳавои тағйирёбанда. Бебориш. Чангу ғубор.

Руз: +34°C / Шаб: +20°C

18 сентябр

Ҳавои тағйирёбанда. Бебориш. Чангу ғубор.

Руз: +33°C / Шаб: +19°C

19 сентябр

Ҳавои тағйирёбанда. Бебориш. Чангу ғубор.

Руз: +32°C / Шаб: +19°C

20 сентябр

Ҳавои тағйирёбанда.

Руз: +29°C / Шаб: +18°C

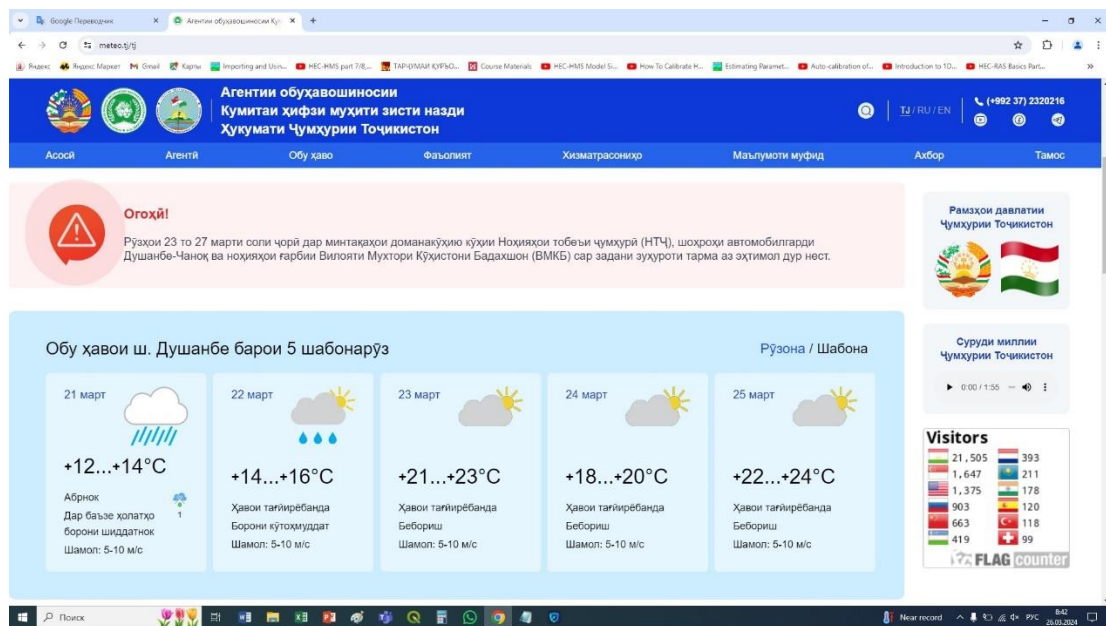
Пешниҳоди огоҳӣ:

Шабонарӯзи наздик бо сабаби шиддатёбии вазиши шамол аз самти ҷанубу ғарб (дар баъзе ноҳияҳо бо суръати то 18-23м/с) дар бештари ноҳияҳои вилояти Хатлон, асосан дар ноҳияҳои ҷанубӣ, шаҳри Душанбе, Ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ ва ноҳияҳои ғарбии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон чангу ғубор боқӣ монда, баландшавии ифлосшавии ҳавои атмосферӣ аз моддаҳои муаллақ (чанг), заррачаҳои андозашон

то 10 Мкм (Pm-10) ва 2,5 Мкм (Pm-2,5) дар назар аст.

Қиҳати мусбии ин шакл дар он аст, ки барои пешниҳод намудани маълумот интернет лозим нест ва дар минтақаҳои пилотие, ки алоқаи интернетӣ маҳдуд аст чунин паёмакҳо хело муфид мебошанд. Қиҳати манфияш он аст, ки механизми амалӣ намудани ин шакл бо ташкилотҳои дахлдор мувофиқа намудани коргузори ва ҷалби маблағҳои иловагиро талаб мекунад.

Дар интернет сомонии Агенсии обуҳавошиносӣ огоҳӣ дар шакли зерин пахн карда мешавад.

Ҳамчун маълумоти иловагӣ, дар ҳолати вуҷуд доштани интернет дар телефонҳои мобилӣ метавон аз зерин интернет сомонаҳои обуҳавошиносии Руссия истифода кард:

1. <https://meteoinfo.ru/forecasts/tadjikistan/ishkashim>
2. <https://www.foreca.ru/Asia/Tajikistan/browse>
3. <https://www.gismeteo.ru/>

ки инҳо ҳамчун саҳеҳтарин ба ҳисоб мераванд ва замимаи мобилӣ доранд. Ин сомонаҳо маълумоти обу-ҳаворо барои рузи чорӣ ва пешгуиҳоро аз 5 то 10 руз барои аксари ноҳияҳои НТҚ, ВМКБ ва Хатлон пешниҳод карда метавонад.

meteoinfo.ru/forecast/tadzhikistan/dushanbe

ГИДРОМЕТЦЕНТР РОССИИ
О погоде - из первых рук

Новости Прогнозы Фактические данные Воюры погоды О нас

ПОПУЛЯРНЫЕ ССЫЛКИ:
 Власти прогнозируют повышение на 3-5 градусов
 Прогноз осадков на 2 марта
 Пожар в Московской области за последние сутки

Страна: Таджикистан
 Станция (город): Ишканима

Вакансии: [Вакансии](#) [Помогите](#) [Дашбае](#)

Прогноз на 7 дней

День	Вторник 26 марта	Среда 27 марта	Четверг 28 марта	Пятница 29 марта	Суббота 30 марта	Воскресенье 31 марта	Понедельник 1 апреля
Температура	7°	6°	7°	7°	4°	3°	4°
Осадки, мм (вероятность)	0	1.4 (9%)	0.1 (5%)	1.2 (8%)	0.8 (83%)	0	1.9 (7%)
Ветер, м/с	0	0	0	0	0	1	1
Давление, мм рт.ст.	583	582	583	580	557	557	558
Ночь							
Температура	0°	0°	1°	1°	-2°	-2°	
Осадки, мм (вероятность)	4.8 (88%)	4.1 (83%)	0.1 (7%)	0	0.5 (7%)	0	
Ветер, м/с	1	0	0	0	1	2	
Давление, мм рт.ст.	559	558	557	554	553	557	

Прогноз рассчитан автоматически (использована модель GEMO5). Страница обновлена в 19:25 MSK

Новостройки в Махмулгар, Турция
Узнать больше

О ПРОГНОЗАХ
 Терминология, применяемая в прогнозах погоды и ширинных предупреждениях
 Откуда возникает ошибка прогноза?
 О статусе информации прогнозов на неделю
 Классификация сроков метеорологических прогнозов

Идеи
 Книга "Как жили в Узбекистане во времена СССР в 1960-...
 5 самых интересных фактов о всем мире: фото и...
 Девочки-подростки в «студийном» обложном триплере
 Непригодный стрип в индустриальном...
 Душанбе: во что мигранты превратили свой дом
 Девушки с самыми большими таттсрами

24°C Cloudy 15:57 26.03.2024

foreca.ru/Tadzhikistan/Dushanbe

Душанбе

Настройки
 Прогноз на 10 суток
 Прогноз на 14 суток
 Предупреждения
 КАРТЫ ПОГОДЫ
 Символы
 Спутник
 Температура
 Облака
 Ветер
 Показатель росы
 Атмосферное давление и осадки
 УФ-индекс
 НАБЛЮЖЕНИЯ
 Душанбе
 История наблюдений

Погода в Душанбе
 ПОГОДА НА НЕДЕЛЮ
 Глобальный прогноз

Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Вс	Пн
26.03	27.03	28.03	29.03	30.03	31.03	1.04

Душанбе: +12°
 По ощущению: +10°
 Давление: 772 мм рт.ст.
 Влажность: 55%
 Ветер: 1 м/с
 Видимость: 0.95 км
 УФ-индекс: 3

Обновлено 26.03 19:47

Decadent Cream In Ifaar
 NESTLE MILKPAK CREAM
 Coca-Cola
 Магия Moments

24°C Cloudy 16:00 26.03.2024

Gismeteo Погода Новости Карты Информеры Приложения

Поиск: через пробел можно уточнить страну или регион

Весь мир
Погода в Таджикистане

Бохтар Вахдат Ванг Гауров Гиссар Дангара Душанбе Истаравшан Исфара Канибадам Куляб
 Мехробод Московский Нават Пенджикент Ганде Трунудан Худжанд Шахритус Яван

Регионы

- Г Горно-Бадахшанская автономная область
- Р Районы республиканского подчинения
- С Согдийская область
- Х Хатлонская область

Популярные пункты

- А Айни, Айниевский район, Согдийская область
- Андарбоб, Ванский район, Горно-Бадахшанская автономная область
- Ардобак, Ванский район, Горно-Бадахшанская автономная область
- Б Барван, Ванский район, Горно-Бадахшанская автономная область
- Бичквар, Ванский район, Горно-Бадахшанская автономная область
- Бозовод, Ванский район, Горно-Бадахшанская автономная область
- Бохтар, Бохтар, Хатлонская область
- Бохтар, Бохтар, Хатлонская область
- Бунвай, Ванский район, Горно-Бадахшанская автономная область
- Бустон, Бустон, Согдийская область
- В Вавани Бобо, Ванский район, Горно-Бадахшанская автономная область
- Вавани Понн, Ванский район, Горно-Бадахшанская автономная область
- Ванг, Ванский район, Горно-Бадахшанская автономная область
- Верзоб, Варобский район, Районы республиканского подчинения
- Виланди, Икандийский район, Районы республиканского подчинения

24°C Cloudy 16:00 26.03.2024

Принципҳои барқароршавандаи хоҷагии кишлоқ

Кишоварзии барқароршаванда як равиши кишоварзист, ки ҳадафи он барқарор кардани саломатии хок, баланд бардоштани гуногунии биологӣ ва кам кардани изофаи карбон дар соҳаи кишоварзӣ мебошад. Барои ноил шудан ба ин ҳадафҳо, кишоварзии барқароршаванда принципҳои зеринро риоя мекунад:

1. Кам кардани вайроншавии хок

Кишоварзии барқароршаванда аҳамияти бетағйир нигоҳ доштани сохтори хокро тавассути пешгирии кардани ҳалалдоршавии аз ҳад зиёд таъкид мекунад.

2. Пешбурди гуногунии фарҳангӣ

Кишоварзии барқароршаванда ба гуногунрангии зироат мусоидат мекунад, ки ин ба афзоиши гуногунии биологӣ ва коҳиш додани вобастагӣ аз пеститсидҳо ва нуриҳои кимиёвӣ мусоидат мекунад.

3. Интегратсияи ҳайвонот

Хоҷагии кишлоқи барқароршаванда ҳамгироии ҳайвонот, аз қабилҳои чорпоён, гӯсфанд ва хукро ба системаи кишоварзӣ ҳавасманд мекунад.

4. Истифодаи усулҳои агроҷангалпарварӣ

Кишоварзии барқароршаванда ба ҳамгироии дарахтон ва буттаҳо ба системаи кишт тавассути амалияи агроҷангалпарварӣ мусоидат мекунад.

Барои татбиқи кишоварзии барқароршаванда, қабул кардани таҷрибаҳои идоракунии хок, ки ба саломатӣ ва ҳосилхезии хок мусоидат мекунанд, инҳо мебошанд:

Киштигардон

Киштигардон ин амалест, ки дар он зироатҳои гуногун дар як майдон бо навбат кошта мешаванд. Гардиши зироат ба мубориза бо бемориҳо ва ҳашароти зараррасон кӯмак мекунад.

Шинонидани мустақим

Шинонидани мустақим ин усулест, ки дар он тухмҳо бевосита ба хок бидуни омодагии пешакии хок шинонда мешаванд. Илова бар ин, коркарди замин ба зиёд шудани моддаҳои органикии хок мусоидат мекунад.

Истифодаи сарпӯши сабзавот

Истифодаи зироатҳои рӯпӯш ин амалест, ки заминро аз эрозия муҳофизат мекунад, моддаҳои органикии заминро зиёд мекунад. Сарпӯши сабзавот инчунин ба кам кардани ниёз ба обёрӣ кӯмак мерасонад.

Идоракунии ҳамгирошудаи об

Идоракунии ҳамгирошудаи об ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, тақсим ва истифодаи самараноки обро дар бар мегирад.

Объёри самарабахш

Обёрии самаранок барои идоракунии ҳамгирошудаи об дар кишоварзии барқароршаванда асосист.

Гуногунии биологӣ ва поликультураҳо

Кишоварзии барқароршаванда гуногунии биологӣ ва истифодаи поликультураҳо яке аз стратегияҳои асосии баланд бардоштани устувории системаҳои кишоварзӣ дар муқобили тағирёбии иқлим мебошад.

Агроцангалпарварӣ

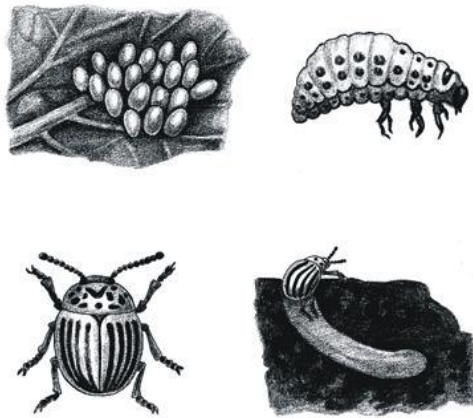
Агроцангалҳо қодиранд, ки маҳсулноки ва гуногунии маҳсулотро афзоиш диҳанд, инчунин хизматрасониҳои экосистема, аз қабili танзими иқлим, ҳифзи хок ва ҳифзи гуногунии биологиро таъмин кунанд.

МУБОРИЗА БАР ЗИДДИ ҲАШАРОТҲО ВА КАСАЛИҲО ДАР ШАРОИТИ ТАҒЙИРЁБИИ ИҚЛИМ

Картошка - ҳашаротҳои зараррасон, касалиҳо ва чораҳои мубориза бар зидди онҳо

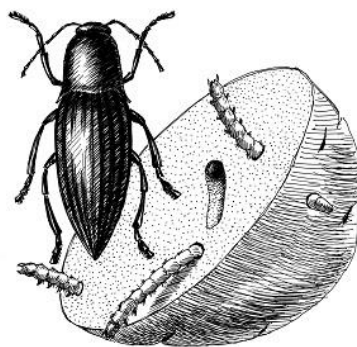
Ҳашаротҳои зараррасон

Гамбӯсаки колорадой - Асосан дар гармии хаво ба руи замин баромада зарари худро ба картошка, боимчон, помидор ва ангури сагакии худрӯй мерасонад. Дар мавсим 3-насл дода, кудрати париданро дорад.

Гамбӯсаки колорадой

Суворакҳо (Симкирмакҳо) Дар тамоми Ҷумҳури паҳн шуда, симкирминак меноманд. Махсусан намӯдҳои *Androites Linetus* ва сувораки кишти *Agriotes Sputator* сершуморанд. Ба зироатҳои бори аввал беиштар зарар расонида, дар ҳок то 5 соли умр мебинанд.

Суворакҳо (Симкирмакҳо)

Лӯндакирми зарранг

Дар чойхое, ки онҳо афзоиш ёфтааст, ҳосил то 20-90% кам мешавад. Ба решаи растани зарар меоранд. Бехмеваашон майда ё умуман ташаккул намеёбанд. Онҳо зимистонро дар ҳок гузаронида то 10 сол мезиянд. Лундақирми зарранг бо бехмева, ҳок, зарф гуногун, воситаҳои нақлиёт, об, шамол паҳн мешаванд. Ин мавзӯи нави карантини барои ҷумҳурии мо мебошад.

Касалиҳо

Фитофтороз

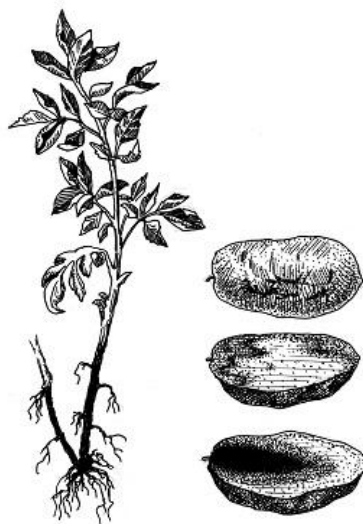
Зарари ин касали ба вучуд овардани замбуруг - мебошад. Нишони асосиаш- пайдоиши доғҳои сурхи сиёҳтоби номуайяни хира дар канори баргҳост. Доғҳояш ба доҳили бофтаҳо паҳн мешаванду ҷои мулоими мағзи мевааш ранги занги қаҳварангро соҳиб мешаванд. Дар давраи зимистон барангезандаи касали дар бехмева боқӣ мемонад. Инкишофёбии касали аз шароити обу ҳаво низ вобаста аст. Ҳавои гарми бардавом ва намнокии ҳаво барои сермахсули инкишофёбии касал мусоидат менамояд. Дар ингуна шароит дар давоми чанд рӯз тамоми баргу поя ба тӯдаи сиёҳи пӯсида тадил меёбад. Дар ҳавои хушк баръакс инкишофи касали суст мешавад. Дараҷаи сироятёбии касали ҳамчунин вобаста аз намуди ҳок: дар хоки гилаш вазнин нисбат ба хоки регзори сабук хеле саҳт зарар дидани бехмева ба назар мерасад.

Фитофтороз

Пойчайи сиёҳ

Касали бактериявии картошка мебошад. Пойчайи сиёҳ ҳам дар намуди пажмурда ва пӯсидани пояҳо, ҳамчунин дар сироятёбии бехмева намоён мешавад. Ҳангоми инкишоф дар сабзаи барвақта зардшавии тағбаргҳо қисмҳои хурде, ки мисли завраҷча печонида шуда, соҳти дағалонаро соҳиб шудаанд, ба назар мерасанд. Бехмеваи сироятёфта дар майдон дар қисмати дуёми давраи нашъунамо намоён мегардад. Он бо номи тар (мулоим, нарм) пӯсида маълум шуда, растани зарардидаро аз замин осонак қашаида баровардан мумкин.

Пойчайи сиёҳ

Чораҳои мубориза бар зидди ҳашаротҳои зараррасон ва касалиҳои картошка.

1. Чамъовариҳои баргу поя он аз майдонҳо.
2. Шудгори тирамоҳӣ бо пешакӣ нарм кардани хок.
3. Гузаронидани обёриҳои зимистона мувофиқи қоидаҳои агротехникӣ.
4. Барҳам додани худкиштшавии картошка.
5. Кишт ва шинондан дар мӯҳлати мувофиқ бо тухмиҳои захролудшуда.
6. Кишти барвақтии фитнагаронаи картошка бо мақсади ҷалб кардани гамбӯсаки колорадои аз зимистонгузаронӣ баромадан ва баъд онҳоро бо инсектитсидҳо нобуд мекунанд.
7. Барҳам додан ва нест кардани алафҳои бегона.
8. Дуруст иваз кардани зироатҳо. Мувофиқи мақсад дар ҳар қитъа иваз кардани зироат баъди ҳар 2 - 3 сол.
9. Нигоҳубини дурусти агротехникӣ, ғизодиҳии баробари нуриҳои минералӣ.
10. Истифодабарии усулҳои биологӣ ва кимиёвӣ дар манбаҳои оммави паҳншавии ҳашаротҳои зараррасон ва зоҳиршавии касалиҳо танҳо бо аппаратҳои рӯизаминӣ.

Полезӣҳо - ҳашаротҳои зараррасон, касалиҳо ва чораҳои мубориза бар зидди онҳо

Ҳашаротҳои зараррасон

Момохолаки полезӣ - *Epilachna chrysomelina* F.

Момохолаки полезӣ дар ҷануби ҷумҳурӣ ва ноҳияҳои водии Ҳисор паҳн гаштааст. Ба ҳамаи зироатҳои кадуғиҳо зарар мерасонад. Бештар бодирингу харбуза зарар мебинанд. Гамбӯсақҳо ва кирминаҳо, қисмҳои мулоими баргро хӯрда, зарар мерасонанд. Гамбӯсақҳо зимистонро дар зери боқимондаҳои растанӣ, кулӯхпораҳо, дар таги дарахтон, зери баргҳои рехта мегузаронанд. Аз макони зимистонгузарониашон дар моҳи апрел мебароянд. Гамбӯсаҳо дар киштзори зироатҳои полезӣ пайдо гашта аз баргҳо ғизо мнгиранд. Дар ҳамин вақт ҷуфт гашта, дар таги баргҳо дар шакли тӯда тухмашонро мегузаронанд. Кирмҳои аз тухм баромада

гурӯҳона зиндагӣ намуда, ҷойҳои мулоими баргҳоро хӯрда рағҳоро боқӣ мемонанд. Ҳамчунин меваҳоро осеб мерасонда, мехоянд ва дар онҳо аз худ чуқуриҳои андозаашон гуногунро боқӣ мегузоранд. Дар як сол ҳашарот 3- 4 насл медиҳад.

Ширинчаи полезӣ - *Aphis gossypii* Glov.

Саросар баҳамаи зироатҳои кадугӣ зарар мерасонад. Баҳусус аз он бодиринг зарари зиёд мебинад. Ширинча дар таги баргҳо ҷойгир шуда, шираи баргҳоро макида, боиси печутобхӯрии онҳо мегирад ва ҳангоми осеб расонидан ба нуқтаи сабзиши инкишофи зироатро бозмедорад. Бештар растаниҳои навр нобуд мешаванд.

Касалиҳо

Гардзании кадугиҳо - *Erysiphe cichoracearum* Dc.

Гардзании кадугиҳо ба харбуза, тарбуз ва каду осеб мерасонад. Дар ибтидо дар қисми болоии баргҳо гарди сафед, дар шакли доғҳои ҷудогона пайдо мешаванд, ки сипас бо ҳам омезиш ёфта, тамоми сатҳи баргро мепӯшонанд. Гарди сафед аз худ замбӯруғбарандаро муаррифӣ менамояд. Дар мавриди инкишофёбии шадиди касали баргҳо мехушканд. Замбӯруғ дар боқимондаҳои растанӣ боқӣ мемонад. Касали дар нимаи дуоми тобистон хуруҷ мекунад.

Пероноспорози кадугиҳо - *Pseudoperonospora cubensis* Rostowz.

Дар қисмати болоии баргҳо бештар доғҳои сиеҳтоби зардчаю кунҷшакл ва дар қисмати поёни гарди сафедчаи хокистарии бунафшранг пайдо мешаванд. Дар якҷоягӣ доғ ва гард тамоми лавҳаи баргро осеб мерасонад. Баргҳои касал зудшикан шуда пора мешаванд, баъзан аз онҳо танҳо қаламчаҳо боқӣ мемонанд. Баргҳо дар ҳавои намнок пажмурда мешаванд.

Пажмурдашавии кадугиҳо - *Fusarium*

Барангезандаи касали харбуза, тарбуз, кадуро сироят мекунад. Пажмурдашавӣ метавонад дар ду намудл: оҳисита - оҳиста ва босуръат зоҳир гардад. Дар мавриди аввал пажмурдашавии баргҳо оҳисита - оҳиста ранг pariда мегардад, пас аз он хушк мешавад. Дар доираи гардани реша бӯрранг гашта, вайрон ва мулоим мегардад. Дар бофтаи осебдида дар бештари ҳолатҳо гарди сафеди замбӯруғи дида мешавад. Дар намуди босуръат пажмурдашавӣ, растаниҳо ранги сабзи худро гум накарда нобуд мегарданд.

Чораҳои мубориза бар зидди ҳашаротҳои зараррасон ва касалиҳои зироатҳои полезӣ

1. Бартараф ва нобуд кардани алафҳои бегона, боқимондаҳои растаниҳо пас аз ҷамъоварии ҳосил.
2. Шудгори чуқури тирамоҳӣ, гузаронидани обёриҳои зимистона дар мутобиқат бо қоидаҳои агротехникӣ.
3. Кишт ва шинондани тухмиҳо дар мӯҳлатҳои мусоид бо тухмиҳои захролудкарда.
4. Дуруст иваз кардани зироатҳо. Мувофиқи мақсад дар ҳар қитъа иваз кардани зироат баъди ҳар 3-5 сол.
5. Нигоҳубини дурусти агротехникии киштзор: коркарди байни қаторҳо, бо баробар даровардани нуриҳои маъданӣ.
6. Истифодабарии усулҳои биологӣ ва кимиёвӣ дар манбаҳои оммавӣ паҳншавии ҳашаротҳои зараррасон ва зоҳиршавии касалиҳо танҳо бо аппаратҳои рӯизаминӣ.
7. Реҷаи дурусти нигоҳдорӣ зироатҳои полезӣ.

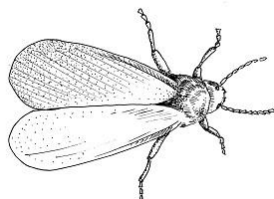
8. Заҳролудкунии тухмиҳо пеш аз кишт.

Сабзавотҳо - ҳашаротҳои зараррасон, касалиҳо ва чораҳои мубориза бар зидди онҳо

Ҳашаротҳои зараррасон

Сафедболаки гармхонагӣ - *Trialeurodes vaporariorum*

Яке аз хавфноктарин ҳашаротҳои зараррасони зироатҳои сабзавотӣ мебошад. Дар болои тағбарг маскан мегиранд. Кирминаҳои ҳамаи синнҳо зарар мерасонанд, шарбатро аз баргҳо ва қаламчаҳои он мемаканд. Растаниро хеле заиф менамоянду сабаби хушк шудани баргҳо ва нобушавии растанӣ мегарданд.

Сафедболаки гармхонагӣ

Пашшаи пиёз - *Delia antiqua* Mg.

Пашшаи сабзи симобиранг, пойҳояш сиёҳ, дарозияш 7 мм. Дарозии кирмҳояш 10 мм. Пашшаҳо дар моҳи апрел ба парвоз омада аз шаҳди гулҳои гуногуни растанӣ ғизо гирифта ва пас аз чанд рӯз ба тухмгузорӣ оғоз менамояд. Тухмҳояшонро дар шакли тӯда дар пулакчаҳои хушки пиёз ва кулӯҳчаҳои хок назди растанӣҳо ҷой мекунанд. Пас аз 3 - 5 рӯз аз тухм кирминаҳо мебароянду ба растанӣ дохил шуда, бештар аз таҷкурсии баргҳо мутобиқ мешаванд. Бехпиёз мепӯсад, баргҳояш ба худ ранги зардчатобӣ хокистарӣ мегиранд ва сипас хушк мешаванд.

Пашшаи пиёз

Гӯсоласар - *Gryllotalpa unispina* Sauss.

Гӯсоласар зери таъсири усули ҳаёти зерзаминии худ ба як қатор ҳолатҳои ба худ хос ноил гаштааст. Узвҳои даҳонии онҳо ба пеш нигаронида шудаанд, пой пешашон

барои кофтуков, танаашон дарозу барои ҳаракат кардан дар хок мутобиқанд. Гӯсоласар дар қабати болоии хок растанӣхоро меҳӯрад. Модинаҳо тухмҳояшонро дар лонаҳои зерин замин дар чуқурии то 20 см мегузоранд. Наслиҳои як модина 300 - 350, аз ҳама зиёд 600 тухм аст. Давраи тухмӣ 10 - 20 рӯз давом мекунад. Кирминаҳо дар лонаашон зиндагӣ мекунанд ва дар охири тобистон ба хашароти болиғ тадбил меёбанд.

Чораҳои мубориза:

Дар қитъаҳои, ки гӯсоласар саҳт зарар овардааст, истифодаи чуқурии домҳо тавсия медиҳанд. Барои ин тирамоҳ чуқурии тақрибан 0.5 м мекобанд ва онро бо саргини нави асп пур мекунанд. Саргини гармкунандаи асп гӯсоласарҳоро ба худ ҷалб менамоянд ва онҳо бо шавқу ҳавас ба чунин чуқуриҳо ҷой мегиранд. Зимистон, дар ҳавои хунук ин чуқуриҳоро кушода саргинро ҳамроҳи хашарот ба болои барф мепоянд. Вобаста ба андозаи дараҷаи зарароварии хок ба 1 гектар аз 10 то 30 чуқури мекобанд. Ҳамчунин домҳои захролудшударо истифода мебаранд, ки аз чуворимакка, гандум, ҷави сулӣ ва ё ҷави буғ кардашуда тайёр мекунанд, ба онҳо илова мекунанд 20 - 30 гр равғани растанӣ ва 50 гр фосфиди руҳ ба 1 кг ғаллаи хушк. Ғаллаи захрнокшударо андак хушконида дар қитъаҳои гӯсоласарҳо зиёд ҷамъшуда 3 -5 рӯз пеш аз кишти тухмӣ ва ё байни қаторҳои кишт ба қабати болоии замин мерезанд. Миқдори домҳо аз ҳисоби 80 кг/ га муайян карда мешавад.

Касалиҳо

Пӯсишҳои реша - Фузариум (*Fusarium*), Питиум (*Pythium*), Ризоктониа (*Rhizoctonia*)

Саросар ҳам дар заминҳои кушод ва ҳам дар гармхонаҳо ба ҳамаи зироатҳои сабзавотӣ аз саршавии давраи кӯчат шинондан паҳнгаршта мебошанд. Дар кӯчатҳои пӯсиши реша дар намуди хамшавии ниҳолҳо ошкор мегардад. Қисми пояи зерин тухмпалла обдор мешавад, бориқтар мешавад, растанӣ ногаҳон ҳам шуда мехобад. Ҳангоми осеб дидани растанӣҳои калон баргҳо аз қисми поёниашон сар карда зарр мешаванд, сипас пажмурда мегарданд. Пӯсиши реша асосан ба растанӣҳои зарар мерасонанд, ки онҳо аз ҳавои номусоид ва шароитҳои хок (тез - тез тағйирёбии ҳарорати ҳаво, обёрӣ бо оби хунук, зиёдшавии консентратсияи намакҳо дар хок, додани вояи баланди доруҳои маъданӣ, пайдоиши қишр ва дигарҳо).

Бактериози рағҳои барг - *Xanthomonas campestris* Dowson.

Ба қатори касалиҳои аз ҳама бештар зараррасони растанӣҳо дохил мешавад. Ба карам дар ҳамаи давраи инкишофёбиаш зарар мерасонад. Инкишофи оммавии он пас аз 2 - 3 ҳафта баъди шинондани кӯчат дар майдон ба мушоҳида мегардад. Дар баргҳояш ба мисли Y - шакли доғи зарр пайдо мешаванд, ки дар онҳо тӯри рағҳои нобудшударо дидан мумкин аст. Растанӣҳои зарардида тез хушк мешаванд. Ба инкишофёбии оммавии касалии ҳавои гарму рутубатнок мусоидат мекунад. Сарчашмаҳои сироят тухмиҳои зарардидаи растанӣ, растанӣҳои боқимонда, алафҳои бегона аз оилаи карамҳост.

Фитофтороз - *Phytophthora parasitica* Dast.

Фитофтороз - ин касалии аз ҳама бештар зарароварандаи сабзавот. Вай ба тамоми узвҳои растанӣ зарар мерасонад. Нишонаи аввалини касалии - пайдоиши доғҳои сурхи сиёҳтобу номуайяни хира дар канори баргҳо мебошад. Инкишофёбии касалии аз шароити обу ҳаво вобаста аст. Давом ёфтани ҳавои гарму рутубатнок ба мунтазм инкишофёбии касалии мусоидат мекунад. Дар ҳавои хушк баръакс инкишофёбии касалии суст мешавад. Дараҷаи зарароварии касалии ҳамчунин аз хели хок вобаста аст:

дар хоки гилаш вазнин нисбат ба хоки регдори сабук бештар зарароварии бехмева ба назар мерасад.

Гардзанӣ - *Erysiphe cichoracearum* Pot.

Дар баргҳо, қаламчаҳо, пояҳо ва тӯдагулҳо ба намуди сафеди гард ошкор мешавад. Дертар ин гард тобиши симобирангро мегирад. Дар натиҷа баргҳо хушк мешаванд. Сарчашмаи сироятёби боқимондаҳои растании зарардида мебошанд.

Пероноспороз - Пероноспороз - *Peronospora destructor* Casp

Касалӣ ба пиёз зарар мерасонад. Баргҳо бо гарди зиёди хокистарии бунафшранг пӯшонидани мешаванд. Баргҳо мумкин ки қисман ва ё пурра пажмурда шаванд. Дар кишти тухмиҳо милҳо ҳам зард мешаванд ва зуд - зуд мешикананд. Тухмиҳо инкишоф наёфта заиф ва бо қобилияти сусти сабзиш мемонанд. Касалӣ дар ҳавои намнок саҳт инкишоф меёбад.

Лӯндакирмҳо

Барои тамоми зироатҳои сабзавотӣ, касалиҳое, ки аз тарафи нематодҳо – лӯндакирмо пайдо мешаванд, аҳмияти зиёд доранд. Бахусус нематоде галлагӣ (*Meloidogyne incognita*), ки ба помидор, боимчон, сабзӣ, қаламфур, шибит, лаблабу, бодринг зарар мерасонад. Дар решаи растаниҳо варами начандон калон, бо диаметри то 3 – 5 мм ба вучуд меоянд, ки дар он тухмҳо ва кирми нематодҳо ҷойгиранд. Кирмҳо пас аз тухм баромадан ин варамро тарк намуда, ба сатҳи дигари решаҳои ҳамсоя мечаспанд, ки аз нав дар ин ҷо ҳамин гуна варамро ба вучуд меоранд. Растаниҳои зарардида аз сабзиш мемонанд, решаҳои саҳт зарардида мепастанд ва боиси нобуд гаштани растаниҳо мегарданд. Ҳосилнокии зироатҳо саҳт паст мешавад.ад. Нематодҳо дар хок ва боқимондаҳои решаҳо, дар давраи тухм ва кирмина зимистон мегузаронанд.

Чораҳои мубориза бар зидди ҳашаротҳои зараррасон ва касалиҳои зироатҳои сабзавотӣ

1. Бартараф ва нобуд кардани алафҳои бегона, боқимондаҳои растаниҳо пас аз ҷамъоварии ҳосил, ки дар онҳо ҳашарот зимистон мегузаронад ва оғози сироятёбии касалиҳоро нигоҳ медоранд.
2. Шудгори чуқури тирамоҳӣ, гузаронидани обёриҳои зимистона дар мутобиқат бо қоидаҳои агротехникӣ.
3. Кишт ва шинонидан дар мӯҳлатҳои мусоид бо тухмиҳои захролудкардашуда ва кӯчатҳои солим.
4. Киштгардон. Дар қитъаи замин ивази зироатҳо пас аз ҳар 2 -3 сол.
5. Фосилаи чудогузори зироатҳо.
6. Тоза кардани олотҳои коркардкунанда.
7. Дизенфексия намудани хок дар гармхонаҳо ва парвардаҳонаҳо ва тоза намудани ҳавои онҳо.
8. Нигоҳубини дурусти агротехникии киштзор: коркарди байни қаторҳо, бо баробар даровардани нуриҳои маъданӣ.
9. Истифодабарии усулҳои биологӣ ва кимиёвӣ дар манбаҳои оммавӣ паҳншавии ҳашаротҳои зараррасон ва зоҳиршавии касалиҳо танҳо бо аппаратҳои рӯизаминӣ.
10. Реҷаи дурусти нигоҳдории зироатҳои сабзавотӣ.
11. Риояи шароити дурусти нигоҳдории маводи тухмӣ.
12. Захролудкунии тухмиҳо бо захролудкунандаҳои нави тухмӣ ва дудмони парвардаҳонаву парвардаҳонаҳо бо сулфур.

Мевагиҳо - ҳашаротҳои зараррасон, касалиҳо ва чораҳои мубориза бар зидди онҳо

Ҳашаротҳои зараррасон

Кирми себ - *Carposarpa (Laspeyresia) pomonella* L.

Саросар дар ҳамаи ноҳияҳои, ки себ мерӯяд васеъ паҳн гашта мебошад. Ба меваҳои дарахти себ ва биҳӣ зарар мерасонад. Дар Тоҷикистон вобаста аз шароити иқлим аз 1 то 3 насл медиҳад.

Чораҳои мубориза бар зидди кирми себ: Қамъовариҳои себҳои тагрехта. Барои дошта гирифтани кирминаҳо гузоштани домҳо дар оғози гулкунӣ ва муғчабандии себ - гузоштани домҳои феромонӣ.

Сипарболаки қалбакии акатсия-*Parthenolecanium corni* Bouche.

Ба ҳамаи мевагиҳо паҳнбарги бешагӣ зарар мерасонад. Модинааш барҷаста, лунда, бо сипар пӯшонида шудааст. Ҳашаротҳо дар паси сипарҳо ҷойгир мебошанд. Модинаҳои болиғ беҳаракатанд. Кирминаҳо зардчаранг буда дар шохаҳои растаниҳо маскан мегиранд ва ба танаи дарахт часпида худро бо сипар мепӯшонанд. Дарахти саҳт зарардида хушк мешавад.

Ширинчаҳои баргҳо

Баргҳои бо ширинча зарар дида шаклан тағйир меёбанд, ба шоҳу баргҳои тозае, ки ҳашарот ҷой гирифтаанд, аз нашъунамо қафо мемонад. Кирминаҳои ширинчаи хунин зимистонро дар решаи дарахти себ мегузаронад. Баҳорон ширинчаҳо ба шоҳи дарахтон мебароянд ва шираи онро макида мегиранд, аз ҳамин сабаб ғафсшавии онҳо пайдо шуда, шоҳҳо тағйир меёбанд. Дархтоне, ки ширинчаи хунин ҷой шудаанд заиф мешаванд ва оҳиста-оҳиста нобуд мегарданд. Дар давоми нашъунамо ширинчаҳо то 15 насл медиҳанд.

Чораҳои мубориза бар зидди ширинчаҳо:

1. Аввали баҳор қисмҳои хушкшудаи пӯсти дарахтонро аз танааш тоза менамоянд ва пояи шоҳи дарахтро барои нобуд кардани тухмии ширинчаҳо, ғишша ва навдаҳои решаҳо мебуранд ва месӯзонанд.
2. Дар дарахтзорҳои, ки ширинчаҳо хеле зиёд ҷойгиршудаанд ба дарахтони муғчаҳои хобида маҳлули 4 % - и равғани муҳаррик мепошанд.
3. Барои мубориза бо ширинчаи сабзи себ аввали баҳор, ҳангоми кирминаҳои ширинча дар болои муғчаҳои шукуфтаи стода қамъ мешаванд, пошидани инсектисидҳоро истифода мебаранд.
4. Барои нобуд кардани ширинчаи хунин дар тана ва шоҳҳо дар давраи оғози шукуфтани дарахтон инсектисид мепошанд.

5. Дар давраи тобистон ҳангоми пайдо шудани зарурият дорупошии такрори мегузаронанд.

Тортанакканаҳои мевациҳо

Ба дарахтони мевациҳанда тортанакканаи сурх зарар мерасонанд. Тортанакканаҳо аз баргҳо шарбаташро мемаканд, ки он ранги сиёҳтоб гирифта хушк мешаванд. Дарахтони аз тортанаккана сахт зарар дида заиф, меваш хурду ҳосилнокиаш тез паст мегардад.

Ғилофкашонаки меваци - *Coleophora hemerobiola* Fil.

Ба дарахтони себ, нок, зардолу, олуболу, гелос, биҳӣ, бодом ва дигар намудҳои паҳнбарг зарар мерасонад. Кирминаке, ки дар дохили ғилофак умр ба сар мебарад зарар мерасонад. Кирминаҳо зимистонро дар шоҳаи дарахтони мевациҳанда мегузаронанд. Аввали баҳор онҳо зиёд ба ғизогири сар мекунанд. Кирминаҳо ба баргҳо дохил шуда ва аз мағзи мева ғизо мегиранд. Ҷои мағзи хӯрдашуда қаҳваранг, баргҳояш ба ҷисми сӯхта монанд мешаванд. Дар солҳои афзоиши оммавӣ зарари ҳисшаванда мерасонад.

Зарриндумболи туркистонӣ - *Porthesia cargalia* Mogre.

Яке аз зараррасонҳои хавфноки дарахтони мевациҳанда ва навҳои ороишӣ дар гурӯҳи ноҳияҳои кӯҳию наздикӯҳии ҷумҳурӣ мебошад. Аз он бахусус дарахтони ноҳияҳои гурӯҳи Рашт ва ВМКБ сахт зарар мебинанд. Кирминаҳои зарриндумболи туркистонӣ ба себ, нок, биҳӣ, шафтолу ва зардолу зарар мерасонад.

Чораҳои мубориза бар зидди кирмҳои шапалаки зараррасонҳо, зараррасонандагони баргҳо ва меваци.

1. Чораҳои мубориза бар зидди кирмҳои шапалаки зараррасонҳо, зараррасонандагони баргҳо ва меваци.
2. Барои нобуд кардани тухми абрешимресаки ночуфт тирамоҳ ва ё аввали баҳор дар дарахтони кӯҳансол ва кундаҳои ҷои тухммонӣ онҳоро бо мазут ва ё карасин бо қатрон (дэгтем) мемоланд. Барои он ки пӯст бо маҳсулоти нафтӣ насӯзад танҳо ҷои тухммониро намнок мекунанд. Дар дарахтони наврас ҷои тухмгузори абрешимресакро бо белчай маҳсус тоза менамоянд ва ё бо қошуқи металли таомхӯрӣ ба як ҳалта андохта месӯзонанд.
3. Барои нобуд кардани тухмҳои зимистонаи парвонаҳои шабпарвоз, абрешимресаки кӯҳии ҳалқатоб, кирмҳои куяи себ ба муғҷаҳои ороми дарахтон бо маҳлули рағғани 4 % - и муҳаррик мепошанд.
4. Барои нобуд кардани пайдошавии кирминаҳо дар давраи аз оғози кушодашавии муғҷаҳо то бараҳнашавии тӯдагулҳо ба дарахтон инсектисид мепошанд.

5. Бар зидди кирминаҳои куяи себ, дар ғадуд вучуд дошта, ҳамчунин пошидани дарахтони себ пеш аз гулкунӣ бо инсектисидҳо самаранок мебошад.

Гамбӯсаки почағавси зардолӯ - Абрикосовая толстоножка - *Eurytoma Samsonowi* Was.

Гамбӯсаки почағавси зардолу дар ноҳияҳои наздикӯҳӣ ва кӯҳии Тоҷикистон – Ашт, Исфара, ноҳияҳои гурӯҳи Рашт, ВМКБ паҳн гаштааст. Яке аз ҳашаротҳои асосии зардолу ба ҳисоб меравад. Ҳамчунин метавонад ба шафтолу ва бодом зарар расонад. Кирминаҳо зарар меоваранд, аз мағзи мева ғизо мегиранд, дар натиҷа саросар афтодани меваҳо ба амал меояд.

Чораҳои мубориза:

1. Марҳилаи зимистонгузаронии қўтураки себ ҳангоми (баъди баргрезӣ) шудгори тирамоҳии байни қаторҳо ва побелкунӣ дар назди танаи мудаввар барҳам медиҳанд.
2. Аввали баҳор то кушодашавии муғчаҳо бо маҳлули равғани 4 % -и муҳарик фаровон мепошанд.

Печидашавии барги шафтолу - *Ectoascus deformans* Fuck.

Касалӣ ба баргҳо ва навдаҳо осеб мерасонад. Навниҳолони акнун баргҳояшон баромада алақай аз нишонаҳои печидашавӣ дарак медиҳанд: онҳо тобиши зард ва ё сурхи - гулобӣ дошта қачу килеб мешаванд. Навдаҳои касал ғафстар, қачу килеб шуда ранги зардро мегиранду бисёри онҳо баъди рехтани баргҳо хушк мешаванд.

Чораҳои мубориза дар давраи тирамоҳу зимистон ва тобистон дар боғҳои мевадиханда.

1. Чамъ намуда сӯзонидани баргҳои ба замин рехта, лонаҳои зимистонаи дӯлонахӯрак ва зарриндумбол, ҳамчунин меваҳои пӯсида.
2. Тоза намудани пӯстлохҳои нобудшуда, бартараф намудани бехҷастаҳои наздирешагӣ, буридани навдаҳои хушк, саҳт зарардида ва осебдида аз саратони сиёҳ.
3. Тоза намудани ковокӣ, захм ва тарқиши дарахтон. Сафед кардани танаи дарахтон ва шоҳаҳои асосии онҳо бо маҳлули оҳак.
4. Ба тухммонаки абрешимресаки ноҷуфт ва ҳалқатоб молидани сӯзишвории дизелӣ ё ивазкунандаи он.
5. Шудгор кардани байниқаторҳо ва побел кардани атрофии танаи дарахтон.
6. Даровардани нуриҳои органикӣ ва минералӣ дар мутобиқат бо тавсияҳои агрономӣ.
7. Коркарди кимиёвӣ бар зидди ҳар як ҳашароти зараррасон мутобиқи сабзиш ва инкишофи растанӣҳо:
 - дар давраи кушодашавии муғчаҳо ва пайдошавии муғчаҳо;
 - дар давраи ҷудошавии ғунчаҳо то гулобиранг шудани онҳо;
 - дар давраи ба охир расидани гулкунӣ.

8. Дар давраи зимистон (оромӣ) ҳатман гузаронидани коркарди кимиёвии дарахтони мевадиҳанда бо мақсади нобуд кардани давраи зимистонгузаронандаи ҳашаротҳои зараррасон ва барангезандагони касалиҳо.